

ƏTRAF MÜHİTİN ÇİRLƏNMƏSİNİN EKOLOJİ VƏ SOSIAL-İQTİSADI PROBLEMLƏRİ

Sevdə Cəfərova,
*Gəncə Dövlət Universitetinin Ekologiya
və təbiəti mühafizə kafedrasının baş müəllimi,
kənd təsərrüfatı elmləri üzrə fəlsəfə doktoru
e-mail: ceferovasevda03@gmail.com*

Tünzalə İsgəndərova,
*Gəncə Dövlət Universitetinin Ekologiya
və təbiəti mühafizə kafedrasının dosenti,
biologiya üzrə fəlsəfə doktoru
e-mail: isgandarova65@mail.ru*

UOT: 631.618.41

Xülasə. Bir sıra xəstəliklər ətraf mühitin çirklənməsi nəticəsində əmələ gəlir. İnsan sağlamlığına təsir edən ətraf mühit faktorlarına hava, su, torpaq və səs aiddir. Ətraf mühitin çirklənməsinin 60%-i nəqliyyat vasitələrinin, 17%-i metallurgiya müəssisələrinin, 9%-i kimya sənayesinin, 14%-i isə neft məhsullarının payına düşür. Ətraf mühitin belə çirklənməsi əhali arasında xroniki bronxit, astma, allergiya, dəri, ürək-damar, onkoloji və digər bir çox xəstəliklərin yaranmasına səbəb olur.

Açar sözlər: ekoloji, sosial-iqtisadi problemlər, çirklənmə, kimya sənayesi, metallurgiya müəssisələri, neft məhsulları.

Key words: ecological, socio-economic problems, pollution, chemical industry, metallurgical enterprises, petroleum products.

Ключевые слова: ecological, socio-economic problems, pollution, chemical industry, metallurgical enterprises, petroleum products.

Son illər “ekologiya”, “çirklənmə” ifadələrini tez-tez eşidirik və yeri gəldikcə onlardan geniş istifadə edirik. Lakin çox təəssüflər olsun ki, hamı bu sözləri, onların mənasını və əhəmiyyətini eyni şəkildə başa düşmür. Hətta bu sahədə çalışan mütəxəssislərin özləri belə uyğun konsepsiyanın hansı mənə daşdığı barədə tez-tez qızgın mübahisələr edirlər. Bununla yanaşı, mütəxəssis olmayanlar belə, ekoloji minimumun nə demək olduğunu artıq düzgün başa düşür, onu təmiz hava ilə nəfəs almaq, təmiz su içmək, sağlamlığımız üçün zərərli və təhlükəli olan qidalardan mümkün qədər uzaq qaçmaq və s. kifayət qədər doğru dəyərləndirirlər.

Hər birimizi əhatə edən və min bir tellərlə

bağlı olduğumuz ətraf mühitin ekoloji baxımdan təmizliyinin gündəlik həyatımızdakı mühüm əhəmiyyətini yetərincə düzgün dəyərləndirməyə, bəşəriyyətin taleyinə, biosfer və eləcə də onun bütün əsas komponentlərinin taleyinə, bütövlükdə planetimizin taleyinə görə məsuliyyətini dərk etməyə başlamağımıza baxmayaraq, elmi-texniki nailiyyətlərin durmadan artdığı, texnogen sivilizasiya əsri hesab edilən yaşadığımız hazırkı müasir dövrdə biz hələ də onu tam və etibarlı şəkildə mühafizə etməkdən çox-çox uzaqdayıq. Təbii ki, hazırda gündən-günə artan çoxnövli və çoxsaylı ekoloji problemlərlə yanaşı, insanlar öz təsərrüfat fəaliyyətləri ilə ətraf mühit üçün daim yeni çətinliklər yaratmağa davam edirlər. Nə rahatlıq yaradan bu fəsadların aradan qal-

dırılmasında dünyanın bir çox dövlətləri böyük çətinliklərlə qarşılaşırlar. Bəşəriyyət ekoloji problemlərin həlli üçün həddindən artıq səy göstərməklə, ölçüyə gəlməz miqdarda maliyyə vəsaiti sərf edir.

Texnogen çirklənmələrin insan sağlamlığına öldürücü təsiri barədə alimlər dəfələrlə xəbərdarlıq etmişlər. Mutagen amillərin təsiri haqqında olan mülahizələr öz təsdiqini son 30 ildə inkişaf etmiş ölkələrdə anadangəlmə patoloji qüsuru olan uşaqların sayının kəskin sürətdə artmasında göstərir. Ekoloji cəhətdən çox əlverişsiz şəraitə malik ərazilərdə əsəb sisteminin pozulması riski 60%-dən artıqdır. Uşaq əlilliyinin səbəbləri sırasında ümumi əlil uşaqların arasında mərkəzi sinir sisteminin pozulması, beyin xəstəlikləri (əqli inkişafdan geri qalma) 30%, əsəb-əzələ sistemi xəstəlikləri 20% uşaqlarda müşahidə olunur. Qurğuşun tullantıları daha təhlükəlidir. Hətta onların kiçik dozası uşaq beyinin inkişafına öz mənfi təsirini göstərir. Eyni təsiri civə də göstərir. Yaşlı əhali qaraciyər, böyrək, ağciyər xəstəliklərindən əziyyət çəkir. Ağır metallar və pestisidlərlə çirklənmiş qida məhsulları astmaya, vərəmə, həzm orqanlarının xəstəliklərinə, beyin disfunksiyasına gətirib çıxarır [1]. Göründüyü kimi, hazırda bütün dünyanı narahat edən və artmaqda olan xeyli sayda ekoloji, eləcə də sosial-iqtisadi problemlər, ilk növbədə, bir-biri ilə kifayət qədər sıx əlaqəli olan iki mühüm amilə aid edilə bilər. Bunlar global iqlim dəyişikliyi və ətraf mühitin çirklənməsi amilləridir.

Global səviyyədə iqtisadiyyatın inkişafı, yeni-yeni sənaye sahələrinin təşəkkül tapması, demografik proseslər, əhəlinin gəlir səviyyəsinin kifayət qədər yüksəlməsi hesabına istehlakın nəzərə çarpan səviyyədə gündəlik artması, iqlim dəyişmələri və digər bu kimi səbəblər də ətraf mühitə gündən-günə çoxalan mənfi təsirinin artması ilə nəticələnmişdir. Su hövzələrinin tullantı suları ilə çirkləndirilməsi, atmosfərə küllü miqdarda zərərli qazların atılması, biomüxtəlifliyin azalması, torpaqların eroziyaya uğraması və şoranlaşması, tullantıların idarə olunması sahəsindəki çatışmazlıqlar mövcud ekoloji problemlər sırasında hesab olunur.

Dünyadakı iqlim dəyişikliyi və ətraf mühitin pozulması ilə bağlı məsələlər sivil ölkələrin

sakinləri arasında artan narahatlığa səbəb olur. Ətraf mühitin çirklənməsi litosferə, hidrosferə, atmosfərə, biosferə, binalara, tikililərə və nəticədə insanın özünə zərərli təsir göstərir. ***Bəs çirklənmə özünü nədir, ətraf mühitdə onun hansı növləri vardır, yaratdığı ekoloji və eləcə də sosial-iqtisadi problemləri hansılardır?*** Mövzunun aktuallığını nəzərə alıb, maraq doğuran bu suallara aydınlıq gətirməklə aşağıdakıları nəzərdən keçirək.

Çirklənmə – ətraf mühitə zərərli və zəhərli maddələrin və ya materialların atılması və burada onların geniş yayılmasının nəticəsində baş verir. Aparılan araşdırmaların nəticələrinə əsasən, çirklənmə – bizi bütünlüklə əhatə edən ətraf mühitdə arzuolunmaz maddə və materialların yol verilən normadan artıq yüksək həddə mövcud olmasıdır. Bütün bu ekoloji ciddi problemlər də insanların gündəlik təsərrüfat fəaliyyətlərinin nəticəsində meydana gəlir. Hazırda müxtəlif mənbələrdən atılan təhlükəli ekotoksiki təsirlərə malik olan bir sıra zərərli maddələrin ətraf mühitdə gündən-günə çoxalmasının nəticəsində bütünlüklə əhatə edildiyimiz nəhəng hava okeanı da yol verilən normadan dəfələrlə artıq səviyyədə çirklənmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, global səviyyədə baş verən belə çirklənmələr dünyanın təbii-coğrafi şəraitinə görə bir-birindən nəzərəçarpan dərəcədə çox fərqlənən ən müxtəlif ərazilərində məskunlaşıb yaşayan insanlar arasında ciddi narahatlıq doğurmaya bilməz. Axı planetimiz bizim ümumi evimizdir. Təsədüfi deyildir ki, ətraf mühit və inkişaf üzrə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) 1992-ci il, 13-14 iyun tarixində Rio-de Janeyroda keçirilmiş konfransında ekologiya sahəsində mühüm xidmətləri olan Moris Stronq (Kanada) öz nitqində demişdir: “Biz hamımız birlikdə yaşamağa məcburuq, əks halda heç kim yaşaya bilməz”.

Aparılan araşdırmaların nəticələri sübut edir ki, adətən biosferin mühüm komponentlərindən olan torpaq, hava və su hövzələri son zamanlar daha çox çirklənməyə məruz qalır. Biosferin antropogen çirklənməsinə əsasən sənaye, energetika və nəqliyyat vasitələri (birlikdə 76%) səbəb olur [2]. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, ətraf mühitin çirklənməsi təkcə insanlara deyil, digər canlılara, o cümlədən bitkilərə də neqativ təsir edir. Bitkilərin həyat fəaliyyətinə nəqli-

yatın yanma məhsulları, xüsusən karbon oksidləri, aldehidlər, karbohidratlar, qurğuşunlu birləşmələr xüsusilə neqativ təsir göstərir. Məsələn, bu maddələrin təsiri altında palıd, cökə, göyrüş ağaclarında xloroplastların ölçüsü, yarpaqların sayı və ölçüsü, yaşama dövrü, ağzıqların sıxlığı və ölçüsü, xlorofilin miqdarı 1,5-2 dəfə azalır [3].

Ətraf mühitin çirklənməsinin mənbələri çox müxtəlifdir. Mütəxəssislər bildirirlər ki, ətraf mühitin çirklənməsinin əsas mənbəyi “klassik” energetika (45%), kənd təsərrüfatı (40%), qalan çirklənmə isə sənaye və kommunal məişət tullantılarına (15%) aiddir. Tullantı növlərinin əsas hissəsini isə tüstü mənşəli qazlar (50%) və fekal tullantılar təşkil edir. Bununla yanaşı, müasir elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətləri vasitəsi ilə bu zərərli təsirlərin aradan qaldırılması imkanları da genişlənir. Elmi-texniki tərəqqi nəticəsində əmək məhsuldarlığı artır, insanların tələbatının ödənilməsi və istehsalda istifadə olunan təbii xammala qənaət olunması imkanı yaranır [4].

Ətraf mühitin çirklənməsinin 8 əsas növü bir-birindən fərqləndirilir:

- *havanın çirklənməsi*;
- *suyun çirklənməsi*;
- *yerin çirklənməsi*;
- *torpağın çirklənməsi*;
- *səs (akustik) çirklənməsi*;
- *istilik çirklənməsi*;
- *ışıq çirklənməsi*;
- *vizual çirklənmə*.

1. Havanın çirklənməsi – ətraf mühitə, eləcə də insanların sağlamlığına neqativ təsir edən müxtəlif növ zərərli, toksiki çirkləndirici maddələrin atılması və burada onların geniş yayılmasıdır. Müxtəlif mənbələrdən atılan və Yer kürəsində yaşayan bütün canlılar üçün təhlükəli olan bir çox texnogen tullantıların ətraf mühitdə artıb çoxalmasının nəticəsində hava hövzəsi hazırda hədsiz dərəcədə, yəni yol verilən norma həddindən dəfələrlə artıq səviyyədə çirklənmişdir. Adətən havaya karbon oksidləri, bir çox üzvi birləşmələr, toz hissəcikləri, müxtəlif tərkibli qazlar və s. atılır. Bəzən onlar havadakı digər maddələrlə birləşib əvvəlkilərdən daha da təhlükəli olan davamlı sinergik birləşmələr əmələ gətirirlər. Bütün bu çirkləndiricilər isə öz

növbəsində həm insan orqanizmi, həm də bitki və heyvanlar üçün təhlükəli fəsadlara yol açır. Havada olan asılı hissəciklərin xroniki təsiri zamanı həm uşaqlarda, həm də yaşı 60-ı keçmiş şəxslərdə bronxit xəstəliyinin sayı artır [5].

Qeyd etmək lazımdır ki, zavod və fabriklərin, eləcə də nəqliyyat vasitələrinin müxtəlif tərkibə malik olan çoxsaylı texnogen tullantıları havanın çirklənməsinin əsas səbəblərindən hesab edilməlidir. Hava, təkcə bu mənbələrin ətraf mühitə atılan çirkləndirici texnogen tullantıların hesabına çirklənmir. Hava həm süni, həm də təbii yollarla çirklənir. Adətən havanın təbii çirklənməsi vulkan püskürmələri, zəlzələlər, meşə yanğınları, güclü dağıdıcı təsirlərə malik olan nəhəng sunamilər və digər bu kimi təbiət hadisələrinin təsirindən baş verə bilər.

2. Suyun çirklənməsi – çaylara, göllərə, dənizlərə, okeanlara, yeraltı sulara və digər su hövzələrinə zərərli, müxtəlif tərkibli maddələrin atılmasının nəticəsində baş verir. Aparılan araşdırmaların nəticələrinə əsasən, qeyd etmək olar ki, sular hava hövzəsindən sonra ən çox çirklənməyə məruz qalan təbii ehtiyatlar hesab olunur. Xeyli sayda və küllü miqdarda bir çox kimyəvi maddə və materialların su hövzələrinə atılmasının nəticəsində suyun çirklənməsi baş verir ki, bütün bunlar da öz növbəsində ciddi ekoloji və sosial-iqtisadi problemlərə səbəb olur. Belə ki, suların çirklənməsi, buradakı fauna və flora nümunələrinə mənfi təsir göstərir və bu da su ekosistemlərinin deqradasiyasına gətirib çıxardır.

3. Yerin çirklənməsi – yer səthinin keyfiyyətinin getdikcə daha da pisləşməsi, onun canlı orqanizmlərin yaşaması üçün əlverişsiz və yararsız hala düşməsidir. Yerin çirklənməsi ciddi ekoloji gərginlik sayılır və öz növbəsində sosial-iqtisadi problemlərə yol açır. Belə halların baş verməsi ya birbaşa, ya da dolayısı ilə antropogen təsirlərlə əlaqələndirilir. Bu sahədə aparılan araşdırmaların nəticələri göstərir ki, əmələ gələn zibillərin utilizasiya edilməməsinin nəticəsində torpağa xeyli sayda və küllü miqdarda müxtəlif tərkibə malik olan kimyəvi maddələr, toksikantlar düşür. Hazırda daha tez-tez müşahidə olunan belə çirklənmələr, həm də insanların gündəlik təsərrüfat fəaliyyətləri nəticəsində kimyəvi maddələrin birbaşa yerə atılması, eləcə də təbii ehtiyatların mənimlənməsi və istismarı nəticəsində

baş verir. Bütün bunlar da yerin çirklənməsinə səbəb olur, son nəticədə isə insanların, heyvan və bitkilərin yaşaması üçün qeyri-əlverişli şəraitin yaranmasına gətirib çıxardır.

4. Torpaqların çirklənməsi – kimyəvi maddələrin torpağa düşməsi nəticəsində onun ekoloji vəziyyətinin pisləşməsidir. Oxşar hallar dağmaddən işlərinin yerinə yetirilməsi, geniş ərazilərdə bitki örtüyünün məhv edilməsi, torpaq eroziyası, aqrar sənaye komplekslərinin intensiv inkişafı ilə bağlı aqrokimyəvi məhsullardan geniş istifadə olunması və digər belə ekoloji problemlərin yaranması nəticəsində də baş verir. Bütün bu məsələlər əsasən insanların təsərrüfat fəaliyyəti ilə sıx bağlıdır. Bunlar həm ekoloji, həm də ciddi sosial-iqtisadi problemlərin meydana gəlməsi deməkdir.

5. Səs çirklənməsi – ətraf mühitdə səsən yüksək həddə artmasının nəticəsində baş verir. Səs çirklənməsini bəzən akustik çirklənmə də adlandırırlar. Yaşadığımız müasir dövrdə tez-tez baş verən səs çirklənməsi həm insanlar, həm də heyvanlar üçün diskomfort şəraitə səbəb olur. Səsən yüksəkliyi destibellə ölçülür. Əgər həmin bu göstərici müəyyən edilmiş həmsə bir həddi keçərsə, bu hal artıq səs (akustik) çirklənməsi hesab edilməlidir. Əgər bu göstərici 100 destibeli keçərsə, insanlarda eşitmə qabiliyyətinin itirilməsinə səbəb ola bilər. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının müəyyən etdiyi normalara əsasən, müəssisələrdə səsən səviyyəsi 75 destibeldən yüksək olmamalıdır. Lakin təəssüf hissi ilə qeyd etmək lazımdır ki, müasir dövrdə gündəlik həyatımızda səs çirklənmələri bizim daimi “yoldaşımız” hesab edilə bilər. Belə ki, biz hər gün səsi nəqliyyat vasitələrində, istehsalat müəssisələrində və digər belə yerlərdə eşidirik. Ətraf mühitin səs-küylə, yəni başqa sözlə desək, akustik çirklənməsinin nəticəsində insanlar arasında sağlamlıqla bağlı arzuolunmaz və narahatlığa səbəb olan bir çox problemlər yarana bilər. Belə ki, uzun müddət davam edən səs çirklənmələri qulaqda səs-küy əmələ gəlməsinə, baş hərlənməsinə, baş ağrılarına, yorğunluğa, orqanizmdə immunitetin aşağı düşməsinə, qan təzyiqinin yüksəlməsinə (hipertoniya), ürəyin işemik xəstəliklərinin və digər bu kimi halların meydana gəlməsinə səbəb olur. Bütün bunlar isə insanları yersiz qayğılarla yükləyir, həm sosial,

həm də iqtisadi problemlərə yol açır. Ətraf mühitin səs çirklənmələri, onların əmələgəlmə mənbələri və sağlamlığa təsiri ilə bağlı aparılan araşdırmaların nəticələri göstərir ki, digər çirkləndiricilərdən fərqli olaraq səs atmosferdə toplanmır və yığılıb qalmır. Unutmaq olmaz ki, səs çirklənmələri yalnız insanlar üçün deyil, xüsusi ilə də suda yaşayan heyvan növləri üçün çox təhlükəlidir. Belə ki, səsən təsirindən həssas bəzi su heyvanları kütləvi şəkildə məhv ola, hətta onların kökü yer üzündən tamamilə silinə bilər.

6. İstilik çirklənməsi – temperatur rejiminin pozulması nəticəsində baş verən ciddi ekoloji problemdir. Bir qayda olaraq, bu hallar insanların təsərrüfat fəaliyyətinin nəticəsində meydana gəlir. Belə çirklənmələr, ilk növbədə, çaylar, göllər, dənizlər, okeanlar və digər belə su hövzələrinin ciddi ekoloji problemlərinin meydana gəlməsinə səbəb olur. Müasir dövrdə istilik çirklənməsinin səbəbkarları fabrik və zavodlar hesab edilə bilər. Belə ki, bu müəssisələr həyata keçirdikləri istehsal prosesləri zamanı sudan bir soyuducu vasitə kimi də geniş şəkildə istifadə edirlər. Bütün bunlar da öz növbəsində su hövzələrində eutrofikasiya (göy-yaşıl yosunların su hövzələrində kütləvi şəkildə artıb çoxalması) kimi ciddi ekoloji proseslərin meydana gəlməsinə əlverişli şərait yaradır.

7. Işıq çirklənməsi – süni işıqlandırıcılardan, reklam dirəklərindən küçələrdə və digər bu tip yerlərdə həddindən artıq istifadə olunmasının nəticəsində baş verir. Ətraf mühitdə baş verən digər növə aid edilən çirklənmələr kimi işıq çirklənməsi də ciddi ekoloji, eləcə də sosial-iqtisadi problemlərə səbəb olur. Belə ki, bu çirklənmələrin yaranması nəticəsində təbiətdə normal həyat sikli pozulur. Nəticədə, ilk növbədə insanların sağlamlığı üçün real təhlükə yaranır. Bu sahədə aparılan çoxsaylı tədqiqatların nəticələrindən belə məlum olmuşdur ki, işıq çirklənməsinin təsirinə məruz qalan insanlarda yuxu rejimi pozulur, əsəb sistemlərində ciddi problemlər meydana gəlir, əmək qabiliyyəti aşağı düşür və digər bu kimi arzu edilməz hallar baş verir.

8. Vizual çirklənmə termini ədəbiyyatlarda demək olar ki, çox nadir hallarda işlədilir. Bu ifadədən əsasən insanların nələrsə baxmağa çətinlik çəkdiyi zaman fikri daha düzgün və münasib şəkildə ifadə etmək üçün müvafiq

qaydada istifadə olunur. Bu məqamda onu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, gözəllik anlayışı kimi bu da subyektiv bir anlayışdır. Belə ki, insanlar bir-birindən estetik tələbatları qəbul etmələrinə görə fərqlənirlər. Ümumiyyətlə, vizual çirklənmə dedikdə, elə şəhərlərdən, yaşayış məntəqələrindən söhbət gedir ki, belə ərazilərdə yaşıllıq sahələri həddindən artıq azdır, hətta yox dərəcəsindədir. Belə şəhərlərdə insanlar təbiəti görə bilmir, onlar yeknəsək mənzərələrlə üzləşirlər. Belə olan halda vizual çirklənmə baş verir. Onu da yada salmaq lazımdır ki, gözə ən çox yaxşı təsir edən rəng yaşıl, eləcə də əsəbləri sakitləşdirən də yaşıllıqlardır. Vizual çirklənmə baş verən yerlərdə isə insanlar belə varlıqlardan məhrum qalırlar. Onlar özləri də bilmədən yaşadıkları ərazilərdəki yaşıllıqların azlığı baxımından vizual çirklənmədən əziyyət çəkirlər.

Nəticə. Göründüyü kimi, yaşadığımız texnologiya sivilizasiya dövründə ekoloji problemlər çoxsaylı və çoxnövliyədir. Biz bu məqalədə onların daha tez-tez rastlaşdığımız 8 növü haqqında lazım olan məlumatları verməyə çalışdıq. Nəzərə alaq ki, ətraf mühitin hər hansı bir növündən olan çirklənməsi insanlar arasında müxtəlif xəstəliklərə səbəb olmaqla yanaşı, ekoloji və sosial-iqtisadi problemlərin də meydana gəlməsi ilə nəticələnir. Çünki əhali arasında meydana gələn xəstəliklər normal həyat ritmini pozur, insanların təbiətdən zövq alaraq yaşamalarına, rekreasiya ərazilərində normal istirahət etmələrinə mane olur. Ətraf mühitin bu və ya digər səbəblər nəticəsində çirklənməsi ilə bağlı yaranan xəstəliklərin bəzi hallarda uzun müddət davam edən müalicəsi, insanların sosial qayğılarının artmasına və maddi durumlarının pisləşməsinə səbəb olur. Lakin unutmamaq olmur ki, bütün bu kimi ekoloji və sosial-iqtisadi problemləri yaradan insan olduğu üçün problemlərin həllində çıxış yollarını da, o özü tapmalı, ətraf mühiti çirkəndirməməlidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Ağayev T.D., Əhmədov Ş.Ə., Xəlilov T.A. Ekoloji təhlükəsizlik. Dərs vəsaiti. Sumqayıt, 2013, 177 səh.

2. Babayev A.H., Babayev V.A. Ekoloji kənd təsərrüfatının əsasları. Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı, "Qanun" nəşriyyatı, 2011, 383 səh.

3. Dolxanov A., Dadaşova L., Qarayev A. Azərbaycan meşələrinin davamlı idarə edilməsinin əsasları, bioloji tələblər. Dərslik. Bakı, 2012, 138 səh.

4. Əhmədova S.Z. Qlobal ekoloji problemlər və proqnozlaşdırma. Dərslik. Bakı, 2016, 246 səh.

5. Məmmədov Q.Ş., Xəlilov M.Y. Ekologiya, ətraf mühit və insan (ali məktəblər üçün dərslik). Bakı, Elm, 2006, 608 səh.

T.Iskenderova, S.Jafarova

Ecological and socio-economic issues of environmental pollution

Abstract

Many diseases are caused by environmental pollutions. Environmental factors affecting human health are air, water, soil, and noise. 60, 17, 9, and 14 % of environmental pollutions is accounted for by vehicles, metallurgical enterprises, chemical industry, and petroleum products, respectively. Such environmental contamination causes chronic bronchitis, asthma, as well as allergic, skin, cardiovascular, and oncological diseases in the population.

Т.Искандерова, С.Джафарова

Экологические и социально-экономические проблемы загрязнения окружающей среды

Аннотация

Многие болезни возникают от загрязнения окружающей среды. Факторы окружающей среды влияющие на здоровье человека: воздух, вода, почва и шум. Загрязнения окружающей среды транспортными средствами составляет 60%, металлургическими предприятиями 17%, предприятиями химической промышленности 9%, нефтяными продуктами 14%. Такое загрязнение окружающей среды среди населения вызывает хронический бронхит, астма, аллергические, кожные, сердечно-сосудистые и онкологические заболевания.